ואין לה פדיון ואסורה לזרים הנך נפישן ואיבעית אימא קדש חמור שכן ענוש כרת א)רב נחמן בר יצחק אמר אמר קרא 1תתן לו לו ולא לאורו מכלל דבת אורו הוא: רבי ישמעאל אומר כו': מאי טעמא אמר א) רבא מתוך שריחו רע גזרה שמא יניחנה ויצא אמר ליה אביי ויצא אמר ליה שאני אומר אהדלקת נר בשבת חובה דאמר רב נחמן בר רב זבדא ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב הדלקת נר בשבת חובה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ואני אומר במצוה מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי ע"ש מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין° ודומה למלאך ה' צבאות והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן אמר להן בני לא כך שניתי לכם גסדין בציצית בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כדברי בית הלל ואינהו גסברי גזירה משום כסות לילה: 2ותזנח משלום נפשי מאי ותזנח משלום נפשי אמר ר' אבהו זו הדלקת נר בשבת נשיתי טובה אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ (ב) ג(אמר רבי יוחנן) זו רחיצת ידים ורגלים בחמין ר' יצחק נפחא אמר זו מטה נאה וכלים נאים שעליה ר' אבא אמר זו מטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים: ת"ר איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר: סימן מ"ט ק"ס: רבי טרפון אומר כל שיש לו ק' כרמים ומאה שדות וק' עבדים שעובדין בהן רבי עקיבא אומר כל שיש לו אשה נאה במעשים רבי יוסי אומר כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר האין מדליקין בצרי מאי טעמא אמר רבה מתוך שריחו נודף גזרה שמא יסתפק ממנו אמר ליה אביי לימא

רש"י

ואין לה פדיון. להוציאה לחולין אבל קדש יש קדש שנפדה כגון שהומם לפני שחיטה: **ואסורה לזרים.** לעולם אבל קדש יש קדש שמותר לזרים לאחר זריקה כגון מעשר בהמה ותודה ושלמים: **הנך נפישן.** בהם: **כרת.** עדיפא דאית בה תרי° חומרי ימיו נכרתין והולך ערירי: **ראשית דגנך תתן לו ולא לאורו.** מכאן שאין תורמין מן הטמאה על הטהור° דכתיב תתן לו דבר הראוי לו לאכול ולא לתת לאורו להסיק ומדאיצטריך למעוטי מכלל דבת אורו היא להסקה: **ויצא.** מאי איכפת לן: **חובה.** כבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא בפרק בתרא דיומא (דף עה:): **רחיצת ידים ורגלים.** ערבית לילי שבת: **בסדינין המצויילין.** סדינים של פשתן ובהן ציצית של תכלת כלאים אלא שמותר מן התורה דדרשינן סמוכין לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך (מנחות פ"ד לט.): **מחבין ממנו כנפי כסותן.** שהיו להם סדינים שאינן מצויילין: **בית שמאי פוטרין.** ואף על גב דציצית חובה הוא בכל טליתות שיש לו לאדם ואפילו מונחים בקופסא הני דפשתן פטורין משום דכלאים לא שרא רחמנא דלא דרשי סמוכין: **וב"ה מחייבין.** דדרשי סמוכין: **ואינהו סברי.** [תלמידיו] שהיו אוסרין סבור נהי דהלכה כב"ה וחייבין מדאורייתא מיהו [רבנן] גזור בהו משום כסות לילה שמא יהא לו כסות שמיוחד ללילות ויטיל בו ציצית ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה דכסות לילה לא מיחייב בציצית דכתיב ו) וראיתם אותו. וביבמות ז) פרכינן וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לפטור את החייב ומשני שב ואל תעשה שאני: **הדלקת נר בשבת.** שלא היה לו ממה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום שהולך ונכשל (ג) והולך באפילה: **איזהו עשיר.** נפקא מיניה למטרח להדורי אמילתא: **נחת רוח בעשרו.** שמח בחלקו אם מעט אם רב: **שעובדין בהן.** בשדות עבודה הצריכה להם: **שמא יסתפק ממנו.** ותניא בתוספתא ח) הנותן שמן לנר חייב משום מבעיר והמסתפק חייב משום מכבה במסכת ביצה בגמרא דיום טוב (דף כב.): שהוא

תוספות

תתן לו ולא לאורו מכלל דבת אורו היא. ואם תאמר מידי ולא לאורו כתיב אימא תתן לו ולא דבר שאין ראוי לו כלל[א] וי"ל דאם כן לא לכתוב[ב] אלא תתן דאין נתינה פחות משוה פרוטה° מדכתיב לו משמע לו[ג] ולא לאורו[ד]:

הדלקת נר בשבת חובה. פי' במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לקמן דף לא:) על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר: **חובה.** לגבי רחיצת (ד) ידים בחמין קרי ליה חובה[ה] דלא הוי כל כך מצוה ומים אחרונים קרי ליה חובה ט) משום סכנה דמלח סדומית ושהרגו הנפש וחמירי טפי מן הראשוני' ויש שרוצים לומר דאין לברך אהדלקת נר מדקרי ליה חובה כדאמרינן (חולין קה.)[ו] מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה[ז] ואומר ר"ת דשיבוש הוא דלא דמי למים אחרונים[ח] דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר[ט] היא חובה של מצות עונג שבת וכמה חובו' הן דטעונין ברכה ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צרי' לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת[י] אין נראה דהא גבי כיסוי הדם (שם פז.) אם כסהו הרוח פטור[יא] מלכסותו אפ"ה כשמכסה צריך לברך וכן נולד מהול איכא למ"ד י) דאין צריך להטיף ממנו דם ברית וכשמל תניא בשילהי פר' ר' אליעזר דמילה (לקמן דף קלז:) המל אומר כו' ובסדר רב עמרם יש המדליק נר בשבת מברך אשר קדשנו כו' ועוד נראה לר"ת[יב] שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (לעיל דף כג:):

מתוך שריחו רע. ואף על גב דנפט נמי ריחו רע כדאמר בפ"ק (דף יב:) הא בדמשחא והא בדנפטא ובפרק אמר להם הממונה (יומא דף לט.) בא למדוד נפט אומרים לו מדוד לעצמך[יג] אין ריחו רע כמו עטרן[יד]:

סדין בציצית ב"ש פוטרין. פירש בקונטרס ב"ש לא דרשי סמוכין[טו] והא[טז] דלא קאמר אוסרין משום דסברי בעלמא כלי קופסא חייבין בציצית והכא פטירי דלא שייך למיתני בהו אוסרין[יז] ובסיפא דהך ברייתא קתני בפ' התכלת (מנחות דף מ.) א"ר אליעזר כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין אמר ר' אם כן למה אסרוה פי' כ) א"כ (כל אותן) שמתמיהין עליו למה עושין כן[יח] כיון דהלכה כב"ה ומשני גזרה שמא יקרע סדינו[יט] כו' ועוד מתרץ גזרה משום כסות לילה[כ] ופירש"י בתשובה אחת שלא גזרו אלא על התכלת אבל במינו[כא] חייב והא דא"ל ל)מלאכא לרב קטינא סדינא בקייטא סרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה[כב] היינו ציצית מן המובחר מה תהא עליה[כג] אבל ציצית במינו היה עושה[כד] ובשמעתין נמי היה להם ציצית של מינו[כה] והיו מחביאים מר' יהודה לפי שהיה מחייב לעשות תכלת[כו] והיה סבור שעושין כב"ש[כז] מדאורייתא[כח] ואינהו סבור אפי' לב"ה אסור מדרבנן משום כסות לילה וקשה לר"י דבפרק התכלת (שם דף מא.) מהדר לאתויי דציצית חובת טלית הוא מחסידים הראשונים משארגו בבגד ג' היו מטילין בו ציצית ודחי לה ואמאי לא מייתי מהכא דלא קתני אוסרין[כט] ועוד דבה"ג פוסק דחובת גברא הוא מדמברכינן להתעטף בציצית ועוד דאמרינן בפ"ק דיבמות (ד' ד.) גבי כלאים בציצית דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש ואיך יתכן לומר דב"ש לא דרשי סמוכין ועוד דרב עמרם גאון פוסק כב"ש בששה דברים וחשיב הך בהדייהו[ל] ועוד אמאי נקט סדין בציצית הוה ליה למנקט כלאים בציצית[לא] ונראה לר"ת דכ"ע דרשי סמוכין[לב] וב"ש פטרי מדרבנן משום כסות לילה או משום שמא יקרע ופטרי אפילו ממינו מדקתני סדין בציצית ולא קתני סדין בתכלת כדאמר ר' אליעזר בר' צדוק כל המטיל תכלת בסדינו כו'[לג] וב"ה מחייבין אפי' תכלת דלית להו הנהו גזרות דב"ש וכב"ש קי"ל כדמוכח בסיפא דהך ברייתא והשתא ניחא[לד] דרב קטינא[לה] שלא היה לו ציצית כלל[לו] וכן תלמידיו של רבי יהודה לא היה להם כלל ציצית דסברי כב"ש[לז] ואומר ר"ת דאין לעשות טליתות של פשתן ולעשות בו ציצית אפילו מינו דכב"ש קיימא לן דפטרי והמברך מברך ברכה לבטלה מ): **גזירה משום כסות לילה.** מדנקט סתמא דש"ס האי טעמא ולא נקט טעמא שמא יקרע[לח] משמע דקי"ל כרבי שמעון דפוטר כסות לילה[לט] בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) וכן משמע בפ"ב דברכות (ד' יד:) דאמר במערבא לא היו אומרים פרשת ציצית בלילה אלא מתחילין דבר אל בני ישראל[מ] אמר אביי כיון דאינהו מתחילין אנן נמי מתחילין וכיון דמתחלינן מסיימינן משמע דמודו כולהו דאין מצות ציצית בלילה ולכך נשים פטורות מן הציצית[מא] ורב יהודה ורב עמרם דהוו רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה בהתכלת (ד' מג.) ובפרק קמא דסוכה (ד' יא. ושם) משום דסברי[מב] דהויא מצות עשה שלא הזמן גרמא[מג] לא קיימא לן כוותייהו דהא משמע שהם דווקא היו עושין ולא האחרים ובפרק קמא דקדושין (ד' לג:) תנו רבנן מצות עשה שהזמן גרמא שופר ולולב סוכה וציצית: ולימא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסג סעיף ב:

סג ב מיי' פ"ל מהל' שבת הלכה ב סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' רס סעיף א:

סד ג מיי' פ"ג מהלכו' ציצית הלכה ז סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יח סעיף ב [וסי' ט סעי' ו]:

סה ד מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסד סעיף ג:

מוסף תוספות

א. ואפי' לאורו. תוס' הרא"ש. ב. 'לו'. תוס' הרא"ש. ג. הראויה לגופו. תוס' הרא"ש. ד. שאין ראויה לו לגופו אלא לשריפה. תוס' הרא"ש. ה. דרחיצת חמין בער"ש. רשב"א. ו. מים ראשונים מצוה וטעונים ברכה. תוס' הרא"ש. ז. וה"נ דכוותה. פי' הר"ן. ח. [ד]אינם משום איסור, אלא שלא יבא לידי סכנה, ולא שייך בהו ברכה. תוס' הרא"ש. ט. שייך בה ברכה. תוס' הרא"ש. י. א"כ אינה חובה ואין לברך. תוס' הרא"ש. יא. [מ]לגלות ולחזור. תוס' הרא"ש. יב. שמצוה להדליק לשם נר שבת. רשב"א. יג. שאין אדם רוצה לסייעו. רש"י (לעיל במתני'). יד. עד שיניחנו ויצא. ריטב"א. טו. ולא אשתרי כלל כלאים בציצית. תוס' מנחות מ. ד"ה סדין. טז. דנקט לשון פטור וחיוב. רש"י מנחות מ. יז. בהנהו דמנחי בקופסא. תוס' הרא"ש. כיון שאינו לובשן. ריטב"א. יח. למה דומים לאוסרו. תוס' הרא"ש. יט. בתוך שלש ויחזור ויתפרנו, ורחמנא אמר 'תעשה' ולא מן העשוי. תוס' הרא"ש. כ. כלומר שמא יתכסה בו בלילה שהוא שעה שאינה חייבת בציצית ונמצא מתחמם בכלאים שלא במקום מצוה. מאירי. כא. דלית בי' כלאים. ריטב"א. כב. שמשמע שלא הי' שם ציצית כלל. מאירי. לאו למימר דבסדינא לא הי' מטיל לבן, אלא. פי' הר"ן. כג. כגון תכלת. תוס' הרא"ש. כד. כשהוא לבוש סדין. תוס' הרא"ש. והי' תופשו על שלא הי' מתכסה בבגד שיהא חיובו בתכלת. מאירי. כה. של פשתן. תוס' הרא"ש. כו. ולא גזר אטו כסות לילה. תוס' הרא"ש. כז. ולא הניחו לטלית תכלת משום איסורא. תוס' הרא"ש. כח. ולכך אמר הוא והלכה כב"ה. תוס' הרא"ש. כט. וב"ה לא פליגי אב"ש בסברא זו. תוס' הרא"ש. ל. והיאך אפשר לפסוק הלכה כמאן דלא דריש סמוכים. ריטב"א. לא. דבטלית של צמר נמי אסרי ב"ש לעשות ציצית של כלאים כגון לבן של פשתן, כיון דלא דרשי סמוכין. תוס' הרא"ש. לב. דמדאורייתא ב"ש נמי חיובי מחייבי. תוס' מנחות מ. ד"ה סדין. לג. משמע דלגמרי פטרי אפי' ממינו גזירה דלמא אתי למעבד בה תכלת משום דעיקר מצות ציצית תכלת הוא, ואי שרית לי' במינו אתי למעבד בי' תכלת. תוס' הרא"ש. והלכך שייך שפיר לשון פטור. תוס' מנחות מ. ד"ה סדין. משום לבן. פי' הר"ן. או דתכלת מעכב את הלבן. רשב"א. דכי אמרינן שהתכלת אינה מעכבת את הלבן היינו היכא דחזיא לתכלת וכו' אבל בטלית דליתא בתכלת מדאורייתא, בלבן נמי ליתא. ריטב"א. לד. הא דא"ל מלאכא. תוס' הרא"ש. לה. ציצית מה תהא עליה. תוס' הרא"ש. לו. בסדינו. תוס' הרא"ש. לז. דמסתברא להו טעמייהו משום כסות לילה. פי' הר"ן. לח. סדינו. תוס' הרא"ש. לט. מציצית. תוס' הרא"ש. מ. לפי שאין מצות ציצית נוהגת בלילה, דברי ר' מאיר. תוס' הרא"ש. מא. דהו"ל מצות עשה שהז"ג. תוס' הרא"ש. מב. לילה זמן ציצית. תוס' סוכה יא. ד"ה דרב. מג. ונשים חייבות. תוס' סוכה יא. ד"ה דרב.

מסורת הש"ס

א) פסחים לג., ב) מנחות מ. עדיות פ"ד [מ"י], ג) [צ"ל ר' יוחנן אמר], ד) [תוספתא פ"ב], ה) [תרומות פ"ב מ"ב], ו) [במדבר טו], ז) [דף ג:], ח) [פי"ב], ט) [חולין קה:], י) [לקמן קלז.], כ) א"כ כיון דהל' כב"ה למה עושין כן שמתמיהין עליו כצ"ל. מהרש"א ובת"י א' א"כ שמתמיהין עליו למה אסרן כיון דהלכה כב"ה, ל) [שם מא.], מ) [וע"ע תוספות יבמות ד: ד"ה כולהו ותוס' מנחות מ. ד"ה סדין],

תורה אור השלם

1 רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ: דברים יח ד

2 וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה: איכה ג יז

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה מתוך שריחו: (ב) שם זו בית המרחץ רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו רחיצת: (ג) רש"י ד"ה הדלקת וכו' ונכשל (והולך) תז"מ ונ"ב ס"א ואוכל: (ד) תוס' ד"ה חובה לגבי רחיצת ידים ורגלים בחמין דלא הוי (אב) כל כך מצוה קרי ליה חובה ומים אחרונים:

גליון הש"ס

גמרא ודומה למלאך ה' צבאות. עיין קדושין דף עב ע"א ברש"י ד"ה דומים למלאכי השרת: **רש"י** ד"ה כרת עדיפא דאית בה תרי וכו'. עיין בהרע"ב ספ"ט דסנהדרין: **תוס'** ד"ה תתן לו וכו' דאין נתינה פחות משוה פרוטה. עיין גיטין דף כ ע"א תוספות ד"ה דלמא:

רב נסים גאון

אינהו סבור גזירה משום כסות לילה. עיקר דילה במס' מנחות בפרק התכלת [דף מ] דתנו רבנן סדין בציצית בית שמי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה כב"ה וכו'. ורב זירא אמר גזירה משום כסות לילה.

רבינו חננאל

אמרו משמיה דרב הדלקת נר בשבת (חנוכה) [חובה], וכן אמר רבא הדלקת נר בשבת (חנוכה) [חובה]. א)ורב חנן אמר אפילו רחיצת ידים ורגלים בחמין חובה, ממנהג של רבי אלעזר, ויש אומרים רחיצת ידים ורגלים בחמין מצוה. **סדין בציצית** ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין, והלכה כב"ה. **ותזנח משלום נפשי**, זו הדלקת הנר. נשיתי טובה, זה בית המרחץ, רבי יוחנן אמר רחיצת ידים ורגלים בחמין. ת"ר אין מדליקין **בטבל טמא בחול**, ואין צ"ל בשבת, מ"ט כתרומה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך, אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה. **תניא** אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא יניח הנר ויצא, אין מדליקין בצרי מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו,

א) נ"ל דכן צ"ל רב חנן משמיה דרב אמר רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ואני אומר מצוה ממנהג של ר"י בר אלעאי.